

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งถือว่าเป็นระยะที่มีความเจริญรุ่งเรืองทาง
กวีนิพนธ์อย่างสูงสุดสมัยหนึ่ง มีกวีเด่น ๆ หลายท่าน หนึ่งในบรรดากวีเหล่านั้น คือ
"พระมหาราชครู" ที่นักวรรณคดียอมรับว่า เป็นกวีคนแรกที่น่านิทานมาแต่ง เป็นคำฉันท์¹
ผลงานของพระมหาราชครู ได้แก่ สมุทรโฆษคำฉันท์คอนคัน และ เสือโคคำฉันท์

เรื่อง เสือโคคำฉันท์นี้ยอมรับกันว่า เป็นนิทานคำฉันท์ที่สมบูรณ์เรื่องแรก² แม้กระนั้น
ก็มีประวัติค่อนข้างคลุมเครือ กล่าวคือ ไม่อาจจะรู้ได้ว่าเรื่องนี้มีที่มาอย่างไร การพิจารณา
คุณค่าก็ เป็นไปในลักษณะผิวเผิน หนังสือประเภทประวัติวรรณคดี และหนังสือเชิงวิจารณ์
ต่าง ๆ กล่าวถึงเรื่องนี้แต่พอสังเขป บ้างก็ว่าเป็นหนังสือคำฉันท์ชั้นเก่า³ บ้างก็ว่าเป็น
คำฉันท์โบราณจารย์⁴ เป็นต้น ส่วนรายละเอียดและการพิจารณาอย่างลึกซึ้งเพื่อชี้ให้
เห็นคุณค่าอย่างถ่องแท้ นั้น ยังไม่มีผู้ใดศึกษาอย่างจริงจัง

---

¹ สักดิ์ศรี แย้มนัคดา และคณะ, ประวัติวรรณคดีไทย 1. (พระนคร :
คุรุสภา, 2525), หน้า 52

² เปลื้อง ณ นคร, ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา. (พระนคร :
ไทยวัฒนาพานิช, 2513), หน้า 63

³ ตำรา ณ เมืองใต้, ภาษาและวรรณคดี. (พระนคร : รวมสาส์น, 2515),
หน้า 143

⁴ รัตนา นครศรี, "การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เทนคำฉันท์ ของพระยาอิสราณภาพ
(อัน)" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 4

นอกจากนี้ จุดมุ่งหมายในการแต่งก๊กกล่าวเพียงว่า เป็นวรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อความบันเทิงหรือมิฉะนั้นก็เพื่อทดลองใช้คำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์ เป็นเรื่องยาว แต่จากการอ่านพิจารณาอย่างละเอียด ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีบางสิ่งบางอย่างที่กวีสอดแทรกไว้ แม้จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม สิ่งนี้จึงเป็นงานท้าทายให้ผู้วิจัยพยายามค้นหาคำตอบ

หนึ่ง แม้ว่าเรื่องเสื่อโคคำฉันทลักษณ์จะไม่เป็นที่รู้จักกันนัก แต่วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเรื่องวัวกับเสื่อ กลับมีอย่างแพร่หลาย และหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ และวรรณกรรมลายลักษณ์ อาทิ บทละครนอกเรื่องคารี นิทานเรื่องวัวกับเสื่อของไทย เช่น¹ เรื่องวัวแม่ลูกกับเสื่อในนิทานเสียวสวาด² ทศมูลเสื่อโค³ และเสื่อโคคำกลอน⁴ เป็นต้น

โดยเหตุที่เสื่อโคคำฉันทลักษณ์เป็นวรรณคดีคำฉันทลักษณ์เก่า และผู้วิจัยคิดว่าวรรณคดีเรื่องนี้มีความควรแก่การศึกษา ไม่ว่าจะเป็นที่มาของเรื่อง จุดมุ่งหมายในการแต่งเนื้อหา การดำเนินเรื่อง พฤติกรรมตัวละคร ศิลปการประพันธ์ และการใช้ฉันทลักษณ์เพื่อ

¹ เวาน์ เพลงเออ (ผู้รวบรวม), ด้วยปัญญาและความรัก. นิทานชาวเมืองเหนือ, (พระนคร : สำนักพิมพ์สมาคมสังคมนาจารย์แห่งประเทศไทย, 2519), หน้า 47

² สมพงษ์ พละสุรีย์, นิทานเสียวสวาด. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2521), หน้า 64

³ หมื่นพรหมสมพักสร (บี) ทศมูลเสื่อโค. (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตบึงนครพิมาย พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ พระสิรินันทมุนี (สนั่น ถาวโร ป.ธ.6) เจ้าอาวาสวัดบึงนครพิมาย ณ เมรุวัดจักรวรรดิราชาวาส) วันเสาร์ที่ 25 กุมภาพันธ์ 2521), หน้า 7

⁴ จง นูรานนท์, เสื่อโคคำกลอน. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานปลงศพคุณจง นูรานนท์ ณ เมรุวัดประยูรวงศาวาส) วันพฤหัสบดี 25 กุมภาพันธ์ 2514, หน้า 12

สื่อภาพสื่ออารมณ์ ผู้วิจัยจึงใคร่จะศึกษาวิเคราะห์วรรณคดี เรื่องนี้อย่างจริงจัง เพื่อชี้ให้ผู้อ่าน เห็นคุณค่าของวรรณคดี เรื่องนี้ และ เผยแพร่ สื่อ โศกคำฉันท์ ให้เป็นที่รู้จัก ไม่แต่เพียงในฐานะวรรณคดีคำฉันท์ที่สมบูรณ์ เรื่องแรก เท่านั้น แต่ เป็นวรรณคดีคำฉันท์ยอดเยี่ยมอีกเรื่องหนึ่งด้วย

ความมุ่งหมายในการวิจัย

ในการวิจัยวรรณคดี เรื่องนี้ ผู้วิจัยมีจุดประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาประวัติของ เรื่อง โศกคำฉันท์ ทั้งในด้านที่มาของ เรื่อง ผู้แต่ง และจุดมุ่งหมายในการแต่ง
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของ เรื่อง อันประกอบด้วย โครงเรื่อง แก่นเรื่อง เนื้อเรื่อง การดำเนินเรื่อง และตัวละคร
3. เพื่อวินิจฉัยคุณค่าทางด้านเนื้อหา และด้านวรรณศิลป์ของ เรื่อง โศกคำฉันท์

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หนังสือ โศกคำฉันท์ และอนิรุทธคำฉันท์ ของกรมศิลปากร เป็นต้นฉบับหลักในการวิจัย โดยมุ่งศึกษาให้ละเอียดทุกแง่ทุกมุม เท่าที่สามารถจะทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวิเคราะห์ในด้านที่มา องค์ประกอบ และสุนทรียภาพที่ปรากฏใน โศกคำฉันท์

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมิได้ใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่นำทฤษฎีต่าง ๆ มาพิจารณาใช้ตามที่เหมาะสม เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา และประพันธศาสตร์ เป็นต้น

สมมติฐาน

เสือโคคำฉันทน์ เป็นวรรณคดีคำฉันทน์ที่มีความโดดเด่นในด้านเนื้อหา และลักษณะทางวรรณศิลป์ การศึกษาอย่างละเอียดจะทำให้เห็นคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

1. กำหนดขอบเขตและวางโครงร่างวิทยานิพนธ์
2. ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย
3. ศึกษาแนวการวิเคราะห์วิจารณ์ต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ทางวิชาการแขนงอื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย
4. นำความรู้ต่าง ๆ ที่ประมวลไว้ มาศึกษาเสือโคคำฉันทน์อย่างละเอียด
5. นำผลที่ได้มาเรียบเรียง และนำเสนอเป็นบท ๆ ตามโครงร่างที่ได้กำหนดไว้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบที่มาและองค์ประกอบของเรื่อง เสือโคคำฉันทน์
2. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดีเรื่อง เสือโคคำฉันทน์ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง และกว้างขวางยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีคำฉันทน์เรื่องอื่น ๆ ต่อไป